

בניין השעון של מחנה יהודה – הזמן עובר, הצל נשאר

כשעוברים ברחוב יפו, ליד שוק מחנה יהודה, קשה לפספס את המבנה הזה. יש בו משהו מיוחד – לא רק בגלל מיקומו, אלא בגלל הסיפור שהוא מספר על זמן, קהילה, וטכנולוגיה פשוטה. זהו בית הכנסת זוהרי חמה, או בשמו הפופולרי: בניין השעון.

סיפור של בנייה ותכלית

בשנת 1908, הקים הרב שמואל לוי – עולה מתוניסיה – מבנה בן ארבע קומות.

הוא שימש כבית כנסת, אכסניה לעולים חדשים, ומרכז לימוד ותפילה.

אבל מה שתפס את העין היה מה שנבנה למעלה – שלושה שעונים, שיצרו יחד נקודת ציון יוצאת דופן בלב השכונה.

איך מודדים זמן בלי חשמל?

במרכז הקומה העליונה הותקן שעון שמש (סונדייל) – מחט מתכת בולטת מטילה צל על לוח אבן.

כשהשמש זזה, הצל נע – וכך אפשר לדעת את השעה.

לצדו, על חזית הבניין, הופיעו שני שעונים מכניים נוספים:

1. שעון רגיל (אירופי)

- שעון מכני קלאסי שפעל ללא חשמל.

- פעל באמצעות קפיץ מתכת שנמתח ידנית – כשהקפיץ משתחרר לאט, האנרגיה שבו מניעה סדרת גלגלי שיניים שמזיזים את המחוגים בקצב קבוע.

- כדי לשמור על דיוק, היה גם מנגנון מווסת – לרוב בצורת גלגל בריחה או משקולת תלויה.

- מדי כמה ימים היה צורך למתוח את הקפיץ מחדש.

2. שעון זמני (הלכתי)

- הציג את השעה היהודית לפי "שעות זמניות".

- 12 חלקים שווים במשך שעות היום – כך שבקפיץ כל שעה זמנית ארוכה יותר, ובחורף קצרה יותר.

- ככל הנראה, השעון כוון ידנית לפי לוחות עונתיים.

ידע פשוט, מחשבה מורכבת

הרב לוי לא היה שען מקצועי, אבל ככל הנראה נעזר באומנים מקומיים.

השעון נבנה בדיוק, לא ליופי – אלא לשימוש יומיומי:

תפילה בזמן, סדר בחיים, וסמל לציבור שבנה שכונה מחוץ לחומות.

היום – יותר ממאה שנה אחרי 🙏

המבנה פעיל.

יש בו תפילות לפנות בוקר, וחזית שממשיכה לספר סיפור על אדם שראה בזמן – לא רק שעות, אלא משמעות.

בפעם הבאה שאתם בשוק 🛒

תעיפו מבט מעלה.

תראו שלפעמים הזמן זז לא לפי אפליקציה, אלא לפי צל.

ושיש בירושלים גם רגעים שבהם העבר ממשיך לתקתק – בלי סוללה.

----- 0 -----

אשד נבו

19.7.25